

# Waarheid achterhaalt theorie over Chinees gevangenis-systeem

Door onze correspondent  
Dirk-Jan van den Bergh

JINAN - Gevangenis no. 1 van de provincie Shandong in de Volksrepubliek China is een schakel in de keten van inrichtingen voor 'Hervorming door Arbeid (HdA)'. Gelegen vlak buiten hoofdstad Jinan ziet het gebouw er op het eerste gezicht - met prikkeldraad, hoge muren en wachttorens - grimmig uit, maar binnenin gaat het er vrolijk aan toe.

Buitenlandse gasten worden eerst getraceerd op een kop thee, snoepjes en sigaretten, en krijgen vervolgens een toespraak van de directeur te horen. Daarna wordt er een rondleiding door het complex verzorgd.

"Politieke gevangenen? Hebben we hier niet. Alleen maar gewone misdadigers, Moordenaars, dieven. Er ontsnapt ook nooit iemand. Nou ja, behalve die twee vorig jaar. Maar die zijn uit elgen vrije wil weer teruggekomen omdat ze het hier zo prettig hadden!"

De cellen zijn vrij ruim en worden door vier personen gedeeld. Slechts een klein slotje aan de buitenkant van de deur moet ervoor zorgen dat de gevangenen niet ontsnappen. Een gesprek met een tot twaalf jaar gevangenisstraf veroordeelde moordenaar („Ik had ruzie met iemand en die ging toen dood") wekt de indruk dat het leven binnen het detentiecentrum aangenaam is.

„We kunnen kiezen uit verschillende cursussen. Kalligrafie, vioolspelen en schilderen. Verder moeten we in de werkplaats werken. Maar er blijft genoeg tijd over voor prettige dingen."

Slechts een poster met een barse agent erop en daaronder het opschrift 'Hervorming door Arbeid maakt je een Nieuw Mens' herinnert de bezoekers eraan dat ze in een gevangenis zijn.

In een zaal is een expositie ondergebracht van schilderijen door gedetineerden. Een soldaat in houtskool en een pastel-stilven

van een viool met wat fruit. Als we plotseling buiten wat lawaai horen en vragen wat er aan de hand is, blijkt een groep van vijf gevangenen in de weer te zijn met een videocamera. De cursus videotekniker ligt goed, blijkt uit de belangstelling van de andere gevangenen, die hun stukjes houtskool en schetsboeken links laten liggen om de verrichtingen van het videoploegje te bestuderen.

Een bezoek aan deze 'modelgevangenis' die in de Engelstalige China Daily ooit werd omschreven als 'een aardig wonder', staat in schril contrast met het rapport dat gisteren door Amnesty International werd vrijgegeven. Hierin is sprake van het willekeurig oppakken en martelen van miljoenen, vaak onschuldige mensen die onder meest schrijnende omstandigheden gevangen worden gehouden.

Vorige week was het Chinese gevangenisstelsel ook al doelwit van het Amerikaanse weekblad Newsweek dat in samenwer-

king met het CBS-televisieprogramma 60 Minutes een felle aanklacht leverde tegen de praktijk van dwangarbeid binnen Chinese penitentiaire inrichtingen. Harry Wu, een Chinees die zelf negentien jaar doorbracht in Chinese gevangnissen en instellingen voor dwangarbeid, keerde tot woede van de Chinese autoriteiten, voorzien van een verborgen videocamera, terug naar de kampen.

Hij bezocht niet de modelinrichtingen zoals de no. 1 gevangenis van Shandong, maar de onbekende kampen, die naar analogie van het terreursysteem van Stalin als 'De Chinese Goelag' worden omschreven. Hij deed zich voor als inkoper voor een Amerikaans bedrijf en leverde het bewijs dat de Chinese Goelag dwangarbeiders gebruikt om produkten te maken voor de export, iets wat bij de Amerikaanse wet streng verboden is.

Is de praktijk van het Chinese gevangenisstelsel gruwelijk, in theorie ziet het er allemaal mooi uit. Al vroeg ontwikkelde Grote

Roerganger Mao Zedong de theorie dat „een mens kan veranderen. Wanneer het beleid en de methoden correct zijn dan lukt dat."

Het idee is dat je misdadigers (en daarmee worden niet alleen dieven en moordenaars, maar ook vijanden van het socialistische systeem bedoeld) niet stomweg moet executeren, en zelfs niet gewoon moet opsluiten of laten werken. Integendeel. Men moet, volgens de theorie, uitgebreide studieklassen volgen.

Hier moet een misdadiger eerst begrijpen wat zijn misdaad is, en vervolgens moet hij leren hoe hij zijn gedrag moet veranderen om weer in de maatschappij te kunnen functioneren. Of, volgens het jargon van de partij: „Als een gehoorzame burger die is gevormd tot materiaal dat nuttig is voor de opbouw van het socialisme."

Om dat doel te bereiken, moeten de autoriteiten in de inrichtingen voor bijvoorbeeld Opvoeding door Arbeid (Oda's, voornamelijk

bedoeld voor jeugdige delinquenten, waar een lichter regime is dan in de HdA-inrichtingen) zich houden aan de *san xiang*, de 'Drie Gelijkenissen': men moet zich gedragen als vader en moeder tegenover een zoon, als een leraar tegenover een student en als een arts tegenover een patiënt...

## Beerput

Het is uiterst moeilijk om door de façade heen te dringen die de autoriteiten van de 'Hervorming door Arbeid'- en 'Opvoeding door Arbeid'-inrichtingen hebben getrokken. Een uitgewerkte theorie en wat modelgevangnissen is het enige wat een oppervlakkig onderzoek aan kan tonen.

Maar met de diepgravende rapporten van Amnesty en ook van de mensenrechtenorganisatie 'Asia Watch' over de misstanden binnen het Chinese gevangenisstelsel, lijkt, tot ongenoegen van de Chinese autoriteiten, een beerput te zijn opengestaan die niet meer te sluiten zal zijn.